

ΠΡΩΤΗ ΚΟΡΗ

Κλείνει το ντοσιέ με ένα μικρό χασμουρητό και το αφήνει πάνω στα γόνατά της. Έχει σκοτεινιάσει από ώρα, ο Νοέμβρης τελειώνει, οι μέρες καθημερινά μικραίνουν. Ανάβει μια λάμπα και αφουγκράζεται τη βροχή. Αντίθετα με τους περισσότερους, η βροχή της αρέσει. Όσο πιο δυνατή τόσο καλύτερα. Άλλωστε, ό,τι καλύτερο της συνέβη ποτέ το χρωστάει σε μια καταρακτώδη βροχή. Τρίβει τα μάτια της με το πάνω μέρος της παλάμης της, σηκώνεται από την πολυθρόνα, ανοίγει τις κουρτίνες και λίγο το παράθυρο. Της αρέσει να βλέπει τις ριπές του νερού να πέφτουν στον κήπο της και να μυρίζει το αναζωογονημένο χώμα. Βυθίζεται ακόμα περισσότερο στην πολυθρόνα, αγκαλιάζει τις γάμπες της και τις κρύβει μέσα στο ρούχο της. Φοράει ένα ξεχειλωμένο σκούρο μπλε πουλόβερ με μανίκια τόσο μακριά που της σκεπάζουν σχεδόν τα δάχτυλα. Είναι και τα μαλλιά της, που έχουν παραμακρύνει και την κάνουν να μοιάζει με ξωτικό

από ταινίες του Τζάκσον. Η παρομοίωση αυτή ανήκει στην Ελισάβετ. Το πουλόβερ τής το είχε πλέξει η γιαγιά της πριν από πολλά χρόνια, λίγο πριν φύγει για το Παρίσι, και τους χειμώνες, επειδή δουλεύει στο σπίτι, σπάνια το αποχωρίζεται. Η ίδια θα το παρομοίαζε μάλλον με φωλιά, γιατί τη χωράει σχεδόν ολόκληρη. Τα μάτια της τσουζουν λίγο από την επαφή με το τριμμένο μάλλινο ύφασμα. Είναι κουρασμένη. Κρατάει σημειώσεις εδώ και ώρες χωρίς να καταλάβει πώς πέρασε η μέρα. Με το αριστερό της χέρι δυναμώνει την ένταση του ραδιοφώνου. Αυτή είναι η αγαπημένη της γωνία στο σπίτι, η πολυθρόνα στο γραφείο της.

Πάντα πριν ξεκινήσει μια καινούργια μετάφραση, διαβάζει πολλές φορές το πρωτότυπο, όσες χρειάζεται μέχρι να αποκτήσει οικειότητα με τους χαρακτήρες του βιβλίου, να εξοικειωθεί με τους ήχους και τους συνδυασμούς των λέξεων. Και πάντα δουλεύει σε χαρτί. Της αρέσει να φυλλομετράει κόλλες και να κρατάει σημειώσεις με μολύβια διαφορετικού πάχους, να κυκλώνει λέξεις και να γράφει στα περιθώρια. Αφού τελειώσει με αυτή τη φάση, που είναι και η πιο εκτενής, αρχίζει να γράφει στον υπολογιστή της. Η γραμματέας την έχει μάθει πια και της στέλνει εκτυπωμένο το κείμενο, για να το μελετήσει με την ησυχία της, πριν της το στείλει σε ηλεκτρονική μορφή. Αν το πρωτότυπο δεν της αρέσει, δεν προχωρά στη μετάφραση με κανέναν τρόπο. Είναι και αυτό μέρος της συμφωνίας με τον εκδοτικό οίκο. Με τα χρόνια αναγκάστηκαν να δεχτούν τις ιδιοτροπίες της και

να συνειδητοποιήσουν ότι κανείς και τίποτα δεν μπορεί να της αλλάξει γνώμη. Είναι πολύ καλή στη δουλειά της, λεπτολόγος, ακριβής και συνεπής. Προφανώς, γι' αυτό της συγχωρούν τα υπόλοιπα.

Η ποιητική συλλογή που κρατάει στα χέρια της την έχει απορροφήσει τελείως. Πριν από μία εβδομάδα, πρώτη φορά στα επτά χρόνια που μεταφράζει επαγγελματικά, της προτάθηκε, επιτέλους, να ασχοληθεί με ποίηση. Φυσικά, δέχτηκε αμέσως αιφνιδιάζοντας τον επιμελητή εκδόσεων, ο οποίος είχε προετοιμαστεί να δώσει μάχη για να την πείσει να αναλάβει το έργο.

«Εντάξει, θα δοκιμάσω», του είπε, «και, αν βγει κάτι καλό, θα σε ειδοποιήσω».

Του είχε κλείσει το τηλέφωνο χωρίς εκείνος να προλάβει να απαντήσει. Οι τηλεφωνικές συνδιαλέξεις, εξαιτίας της απουσίας οπτικής επαφής με τον συνομιλητή, της προκαλούν ακόμα μεγαλύτερη αμηχανία σε σχέση με έναν κανονικό διάλογο. Σαν να μιλάει μόνη της και κάποιος να την πιάνει στα πράσα. Γι' αυτό και λέει μόνο τα απολύτως απαραίτητα στο τηλέφωνο, στα οποία έτσι κι αλλιώς περιορίζεται. Μοναδική εξαίρεση η Ελισάβετ. Θα ήταν άχρηστο ό,τι και αν είχε να της πει ο επιμελητής εκδόσεων αν η ίδια δεν είχε πρώτα μελετήσει τα πρωτότυπα ποιήματα και αν δεν ένιωθε πως μπορούσε να τα μεταφράσει. Ήταν αυτονόητο.

Το ειρωνικό στην περίπτωση της είναι ότι πάντα της άρεσαν οι λέξεις. Οι λέξεις ως σύνολα φθόγγων, ως ήχοι

που συμβολίζουν μια έννοια. Γι' αυτό και η ποίηση τη γοητεύει περισσότερο από την πεζογραφία, εξαιτίας αυτής της μαγικής σχεδόν συμπύκνωσης των νοημάτων σε όσο το δυνατόν λιγότερες λέξεις. Θαυμάζει τους ποιητές για την ευστροφία τους, καθώς φαίνεται πως ενσαρκώνουν την ιδανική αναλογία λογικής και καλλιτεχνικής ευαισθησίας. Όπως ο συγκεκριμένος Γάλλος, του οποίου τα δώδεκα ποιήματα θα προσπαθήσει να αποδώσει στα ελληνικά. Το είχε επιθυμήσει πολλές φορές, κατάφερε να το εκστομίσει στον υπεύθυνο μεταφραστικού πέρνυσι και τώρα φαίνεται πως ήρθε η ευκαιρία της. Ο συγκεκριμένος ποιητής είναι τελείως άγνωστος στην Ελλάδα, γι' αυτό, προφανώς, της επιτρέπουν να δοκιμάσει. Ίσως έχει να κάνει και με το ότι η βασική τους συνεργάτιδα στον τομέα της ποίησης γέννησε πριν από τρεις εβδομάδες. Όπως και να 'χει, είναι η ευκαιρία της.

Ήδη από το σχολείο παθιαζόταν με τα συνώνυμα και τα αντίθετα, με την ετυμολογία των λέξεων και τα παράγωγά τους, χωρίς, φυσικά, να έχει αντιληφθεί κανείς το παραμικρό. Θα μπορούσε να είναι η αγαπημένη μαθήτριά των δασκάλων και αργότερα των φιλολόγων. Είχε τόσες απορίες: πώς φτιάχτηκαν οι λέξεις και οι διάφορες γλώσσες με τους κανόνες τους, ποιος αποφάσισε πρώτη φορά να δώσει συγκεκριμένο νόημα σε μια ομάδα συλλαβών, γιατί δεν αποφάσισαν όλοι οι άνθρωποι να μιλούν την ίδια γλώσσα, πώς σκεφτόμαστε πριν κατασκευάσουμε λέξεις. Μεγαλώνοντας όλα αυτά της έμοιαζαν πια πολύ παιδιάστικα και αφελή,

πάντως, για ένα διάστημα την είχαν σιωπηλά προβληματίσει.

Έπαιξε ένα παιχνίδι σε ολόκληρο σχεδόν το δημοτικό: Έλεγε δυνατά στον εαυτό της την ίδια λέξη πολλές φορές, μέχρι που αυτή έχανε το νόημά της. Την απογύμωνε έτσι από τη σημασία της και έμενε μόνο ο ήχος της. Έγραφε σε ένα τετράδιο τις «μαγικές» της λέξεις, όσες δηλαδή έβγαζαν ωραίο ήχο: *θρόισμα, ρυάκι, λιώνω, καραμέλα, φορμάικα, λύνχος, λανολίνη, ζαργάνα, γλυκόπνοος* και πολλές άλλες, καταχωρισμένες αλφαβητικά σε ένα δερματόδετο μικρό ημερολόγιο-σημειωματάριο, δώρο του πατέρα της στα πέμπτα γενέθλιά της. Κάπως παράταιρο δώρο είναι η αλήθεια, τουλάχιστον για κάποιον που ακόμη δεν έχει μάθει να γράφει. Το είχε παραχώσει κάπου, αλλά τρία χρόνια αργότερα το σημειωματάριο ξαναβρέθηκε και χρησίμευσε ως θησαυροφυλάκιο των «μαγικών» λέξεων.

Πολλές φορές νανουριζόταν επαναλαμβάνοντας ψιθυριστά για πολλά λεπτά μια από τις αγαπημένες της λέξεις, την οποία είχε επιλέξει ανοίγοντας με κλειστά μάτια μια τυχαία σελίδα από το σημειωματάριο. Ακουμπούσε τον τεντωμένο δείκτη της απαλά στη σελίδα, άνοιγε τα μάτια της και διάβαζε τη λέξη που είχε σημαδέψει. Αυτή ήταν και «η λέξη της ημέρας», η λέξη που θα τη βοηθούσε στα δύσκολα. Μερικές φορές, βέβαια, έκανε και ζαβολιές. Αν το δάχτυλό της ακουμπούσε σε δύο λέξεις, τότε επέλεγε αυτή που της άρεσε περισσότερο. Ή μερικές φορές, στα πολύ δύσκολα, τότε, στην τρίτη δημοτικού, νανουριζόταν με την αγαπημένη της

λέξη, την *καραμέλα*, απαλλάσσοντας τον εαυτό της από τη διαδικασία της επιλογής. Στα τριάντα της ένας ψυχολόγος θριαμβευτικά της ανακοίνωσε πως είχε επιλέξει τη λέξη *καραμέλα* λόγω του κρυμμένου *έλα* στην κατάληξή της. Ήταν, της είπε, μια συγκαλυμμένη έκκληση για βοήθεια. Εξοργίστηκε από την έλλειψη βάθους και φαντασίας αυτής της ερμηνείας. Οι εκκλήσεις της για βοήθεια, όταν ήταν παιδί, ήταν πάντα ξεκάθαρες, ποτέ συγκαλυμμένες.

Οι λέξεις τής έφερναν στο μυαλό εικόνες και χρώματα, αυτό ήταν όλο. Χωρίς να το κάνει επίτηδες, η *καραμέλα*, ή ό,τι άλλο, την ταξίδευε, τη βοηθούσε να φαντάζεται διάφορες ιστορίες και αυτό την ησύχαζε. Δεν είχαν ειρμό αυτές οι ιστορίες. Μπορούσε να φέρει στο μυαλό της την καμένη ζάχαρη, τη μυρωδιά της και να βουλιάξει νοερά μέσα σε αυτή. Της έντυναν τα συναισθήματα οι λέξεις, τη βοηθούσαν να τα εκφράσει. Αλλά ήταν ο ήχος της λέξης που πρόσφερε το μέσο για το ταξίδι της σκέψης.

Μέχρι περίπου τα δεκατέσσερα χρησιμοποιούσε καθημερινά το σημειωματάριο, ποτέ όμως για να γράψει ολοκληρωμένες προτάσεις ή, έστω, φράσεις. Μόνο σκόρπιες λέξεις. Μετά, όταν εκείνη η γιατρός επέμεινε πεισματικά να το δει, αναγκάστηκε, βέβαια, να της το δώσει, σταμάτησε όμως μια για πάντα να γράφει εκεί τους συνθηματικούς της κώδικες. Ένωσε σαν να παραβιάστηκε η ψυχή της. Εκτός των άλλων, αηδίασε και από την αδιακρισία των μεγάλων. Δεν είχε κανένα λόγο η γιαγιά της να αποκαλύψει την ύπαρξη

ενός τόσο προσωπικού της δεδομένου. Έτσι κι αλλιώς, ψαχουλεύοντας το είχε ανακαλύψει. Όμως, τα προσωπικά δεδομένα και ο σεβασμός τους ήταν έννοιες μάλλον άγνωστες στις αρχές της δεκαετίας του '90. Όσο για τη γιαγιά, είχε μάλλον το ελαφρυντικό της καλής πρόθεσης, αν και εκείνη τη στιγμή αυτό δεν είχε μετρήσει καθόλου. Είχε θυμώσει πολύ και είχε πετάξει το σημειωματάριο στα σκουπίδια. Από τότε όλες οι «μαγικές» λέξεις παρέμειναν άγραφες, μέσα στο μυαλό της.

Σηκώνεται από την πολυθρόνα. Χρειάζεται μια κούπα φρέσκου καφέ. Ο προηγούμενος έχει κρυώσει μισοτελειωμένος. Σιχαινεται τον καφέ αν δεν είναι καυτός. Ανοίγει μια καινούργια συσκευασία καφέ φίλτρου και η μυρωδιά του την αρπάζει. Όχι ότι το σακουλάκι στο ψυγείο είναι τελείως άδειο, αλλά δεν μπορεί να αντισταθεί στο φρέσκο άρωμα, και έτσι κάνει την παρασπονδία. Μικρές σπατάλες ευχαρίστησης. Χώνει σχεδόν τη μύτη της μέσα στο καινούργιο σακουλάκι και αναπνέει βαθιά, με απόλαυση. Θυμάται τότε που ένας γιατρός είχε προτείνει στον παππού της να την πηγαίνει περιπάτους στα δάση. «Το οξυγόνο προκαλεί ευεξία, έχει αντικαταθλιπτική δράση», τους είχε πει. Εκείνη άκουσε τη λέξη *ευεξία*, την πέρασε από τον μουσικό της έλεγχο, αλλά τελικά την απέρριψε. Σπάνια κάποιος γιατρός είχε καταφέρει να συνεισφέρει μια καινούργια προσθήκη στο σημειωματάριό της. Πάντως, το άρωμα του καφέ ανέκαθεν της δημιουργούσε μεγαλύτερη ευεξία από οποιαδήποτε άλλη μυρωδιά.

Μάλλον δε θα δουλέψει άλλο απόψε, ο νους της έχει αρχίσει να ξεστρατίζει. Ανοίγει την τηλεόραση και έπειτα από λίγη αφηρημένη αναζήτηση εντοπίζει μια ελληνική ταινία: *Η νεράιδα και το παλικάρι*. Τηλεόραση βλέπει σπάνια, μόνο ταινίες και σε εξαιρετικές περιπτώσεις κάποια ταξιδιωτικά ντοκιμαντέρ. Όμως, αγαπάει τον παλιό ελληνικό κινηματογράφο, παρ' όλη του την αφέλεια και τα στερεότυπα, ή μάλλον εξαιτίας αυτών ακριβώς των χαρακτηριστικών. Όταν ήταν ακόμη μαθήτρια, έβλεπε ελληνικές ταινίες με την Ελισάβετ το Σαββατοκύριακο κι η μικρή πάντα αναρωτιόταν γιατί οι ερωτευμένοι τρέχουν. Υπήρχε σε όλες, μα όλες, τις ταινίες ρομαντικού περιεχομένου μία σκηνή, ή περισσότερες, που το ζευγάρι τρέχει στην ακρογιαλιά ή στο δάσος πιασμένοι χέρι χέρι. Ή, εναλλακτικά, ο άντρας κυνηγάει τη γυναίκα.

«Έτσι γίνεται ούτως ή άλλως;» αναρωτιόταν φωναχτά η Ελισάβετ.

Με μια υποψία ανησυχίας κρυμμένη πίσω από τον ανάλαφρο τόνο της φωνής της, είχε αρχίσει ήδη να προβληματίζεται προς τη σωστή κατεύθυνση. Η ίδια, αν και μεγαλύτερη, ποτέ δεν της απαντούσε, γιατί, απλούστατα, δεν είχε τίποτα σχετικό να της πει. Μόνο χαμογελούσε λίγο, όχι στην Ελισάβετ, αλλά στους ήρωες της ταινίας, επειδή μπορούσαν να τρέχουν έτσι, ξέγνοιαστοι και ευτυχισμένοι.

Υποτίθεται πως έβλεπαν ταινίες επειδή άρεσαν στην Ελισάβετ, και στη γιαγιά φυσικά. Η ίδια ποτέ δεν παραδεχόταν

ότι τη συγκινούσαν – ψωροπερήφανη από τότε. Καθόταν δίπλα στις άλλες δύο με ύφος απόμακρο, ενίοτε και ελαφρώς ξινό. Είχε φτιάξει ένα προφίλ για τον εαυτό της και ό,τι δεν ταίριαζε με αυτό το έβαζε στην άκρη. Ήταν πια στη δευτέρα λυκείου και είχε αποφασίσει να σπουδάσει κάποια ξένη φιλολογία, είχε σχεδόν σιγουρευτεί για τη γαλλική, και να συγκεντρώσει όσο περισσότερα πτυχία μπορούσε. Ήθελε να γίνει κουλτουριάρα και διανοούμενη, άρα θα στρεφόταν στην τέχνη, στην ποίηση και στη λογοτεχνία. Με όλη την υπερβολή της εφηβείας αφοσιώθηκε στο στόχο της. Μόνη παρασπονδία οι ελληνικές ταινίες. Έπρεπε να δείχνει πως κάθεται μπροστά στην τηλεόραση με το ζόρι.

Αργότερα, στο πανεπιστήμιο, γυρόφερνε στις λέσχες και παρακολουθούσε με θρησκευτική ευλάβεια κάθε εναλλακτική ταινία λατρεύοντας, φυσικά, τον γαλλικό κινηματογράφο. Στη φοιτητική λέσχη διδάχτηκε ισπανικά και ιταλικά για τέσσερα χρόνια αγνοώντας επιδεικτικά τα μαθήματα γερμανικών. Όσον αφορούσε την ίδια, τα αγγλικά αρκούσαν. Αφού μπορούσε να απολαύσει Τζορτζ Έλιοτ από το πρωτότυπο, δε χρειαζόταν να κουράζει το μυαλό της περαιτέρω με την αγγλοσαξονική κουλτούρα. Ανάγνωση του Γκαίτε στα γερμανικά δε συμπεριλαμβανόταν στις φιλοδοξίες της.

Τώρα, σχεδόν τριάντα πέντε χρονών, μπορεί να παραδεχτεί χωρίς ντροπή και ενοχές πως όχι μόνο απολαμβάνει τις ελληνικές ταινίες, αλλά και πως την ηρεμούν απίστευτα. Αυτή την αγχολυτική τους δράση αναγκάστηκε να την ομολο-